

לא כל היוצרות המועתקים כאן קדומים מאוד; יש בתוכם גם מערכות מחורזות, מאוחרות יותר, אבל אף הן יוצאות דופן.⁵¹ לצד אלה באים בכתב היד כמה יוצרות שלפי כל הסימנים הם מן הקדומים ביותר שהגיעו לידנו מעולם. למרבה הצער גם כאן לא נשתמרו רוב המערכות בהיקפן המלא, ולא תמיד ניתן לקבוע מה היתה צורתן המקורית. אבל גם כך, הידיעות הנקלטות מהן בסוגיה שאנו דנים בה מופלגות בחשיבותן.

כאמור, כל המערכות שבכה"י מערכות של שבת וחג הן, ולפיכך הן מכוונות להקיף גם את קדושת היוצר. גם מן הצד הזה יש בהן גם חשיבות וגם חידוש, כי רוב הקטעים שדנו בהם עד כה לא פקדו את הקדושה.

היוצר היחיד הבא בכה"י בהיקפו המלא הוא לשביעי של פסח. משום שלמותו נביא אותו ראשון.⁵²

יוצר ויהי בשלח

[יא]

אָז יִשִּׁיר פָּצוּ / אֲבוֹת עַל נֶכֶד / בְּשׁוֹרֶם קְבוּד מֶלֶךְ / נִלְחָם עַל יָם
בְּעֵז וְזִמְרָת / יוֹנָקִים הָאֲדִירוּ / לְפָרֶס אֹרֹז / וּכִסּוּד שׁוֹרְשֵׁי יָם
יְיִ אִישׁ מִלְחָמָה / חֲנִית צַר קִיצָץ / עֲגָלוֹת שָׁרָף כָּאֵשׁ / וּמִדָּד בְּשׁוּעָלוֹ יָם

ביאור:

הפיוט מיוסד על פתיחות מקראיות משירת הים (שמ' טו:א ואילך). ואין בו לכאורה אלפבית. אבל המערכת מקיפה 22 שורות. כמספר האותיות. כותרת: ויהי בשלח: קריאת יום שביעי של פסח (שמ' יג:יד); החג קרוי כאן על שם הפרשה הנקראת בו. 1. נבך: כינוי לים. על פי איוב לח:טז. בשורם: בראותם. 2. יונקים: עיין לעיל פיוט [ב]. 42. לפרס וכו': להקב"ה. והכינוי על פי איוב לו:ל. הן פרש עליו אורו ושרשי הים כסה. ולפי זה צ"ל 'וכיסה' במקום וכיסוד. 3. חנית וכו': על פיתה' מו:ו. קשת ישבר וקצץ חנית עגלות

הפיוטים בכ"י אוכספורד הוא כדלהלן: 1. 'יוצר זכור את אשר אשר עשה לך עמלק' (דף 25. ע"א-ע"ב); 2. 'יוצר דפרה' (26 ע"א); 3. 'פקודים יוצר החודש' (26 ע"ב; כנראה לא הושלם); 4. '[...] שבת [...]'] (דף 27 ע"א) ועיין עוד להלן; 5. 'ערב בליל שימורים' (27 ע"ב); 6. 'יוצר פסח' (בשתי השורות האחרונות של דף 27 ע"ב); 7. המשך מיוצר של פסח, כנראה של סימן 6, אבל בין שני הדפים חסר דף (22 ע"א-ע"ב); 8. 'ערב ויהי בשלח' (22 ע"ב-23 ע"א); 9. 'יוצר ויהי בשלח' (23 ע"א-24 ע"א); 10. 'ערב שבועות' (24 ע"א-ע"ב); 11. 'יוצר שבועות' (24 ע"ב, נקטע באמצע גוף היוצר). בכ"י אנטונין באה בראש דף 1 שורה אחרונה (לברכת הגאולה) מתוך מערכת שאין לדעת את יעודה (אולי לשבועות ואולי ליום כיפור). אחר כך בא 'ערב סוכות', היוצר שלנו לסוכות (פיוט [ב]). אחר כך 'פקודים ערב שמיני', ואחר כך 'פקודים שמיני' (פיוט [ג] שלנו). פיוט זה נקטע בסוף הדף ואי אפשר לדעת אם היה לו המשך בדף שלאחריו. אבל לא נראה כן. עיין עליהן להלן, עמ' 66 ואילך.

51 את הפיוט פרסמתי במאמרי לתפוצת הקדושות, 267. בהעתקתי בפרסום הקודם חלו כמה שיבושים מפני הצילום הגרוע שהיה ברשותי אותה שעה. הטכסט בפנים ניתן, כעת על פי צילום ברומייד משוכלל. העובדה שהפיוט מיוסד על פתיחות מקראיות משירת הים הצילתו, כנראה, מתהליך הקיצוץ שעבר על שאר המערכות שבכתב היד.

- 5 מְרַכְבּוֹת פְּרָעָה / וְחִיל שְׁלִישִׁי / כִּסְפָּה עֲלֵיהֶם / חִיל שִׁפְעַת יָם
תְּהוֹמֹת יָרֵד / שְׁעִטָּה סוּסִי / וְהוֹלְכָהּ בְּתוֹחַתִּית / מְשׁוּלֵי כָּחֹל יָם
יְמִינָךְ יִי / [...] עוֹשֶׂה חֵיל / רֶכֶב עִיזוֹ וְחִייל / טִיבְעָתָה כָּלֵב יָם
[וְכִרּוֹב] גָּאוֹנֶךְ / גָּאוֹן צֶר הִשְׁפִּלְתָּה / וְהִינּוּדָךְ גָּאוֹלִיךְ / עַל גְּלִי יָם
וְכִרּוֹת אֶפֶיךָ / וְרֵם מִים עֶבֶר / וְנִיתְמַחוּ בְּנֶעְרֶךְ / חֵיל מְשַׁבְּרֵי יָם
אֶמֶר אוֹיֵב / לְרֹדֹף תְּמוֹנֵינוּ / וּמִבְּקֵשׁ נִירְדֶּךְ / הִדְפּוּ לְתוֹךְ יָם
10 [נִשְׁפָּתָה בְּרוֹחַךְ] / צוֹרְרֵי עַמְךָ / וְר[ע]וּלָה / צָבָא שׁוֹתְחֵי יָם
מִי כְמוֹךְ נֶאֱדָרְתָּה / אֲדִיר בְּקוֹדֶשׁ / וְנֶעְרִיץ בְּסוֹד קוֹדֶשׁ / קוֹלָם קָקוֹל יָם

זה מזה

נְטִיתָה יְמִינָךְ / בְּכִישׁוֹי שְׁבוּעָה לְאַרְץ / מִסְתַּלְסֵל בְּכִרּוֹב / בְּכִנְפֵי רוּחַ
בֵּינָם

לעומתם

נְחִיתָה בְּחֶסֶדְךָ / לִיסְדוֹ עוֹזְךָ / וְאוֹרְךָ שְׁלַחְתָּהּ / לְנַחֲתָה גְּזִי יָם

כַּכְּ>תּוֹב> שֶׁלַח אוֹרֶךְ וְאִמִּיתֶךָ הֵמָּה יִנְחוּנִי יְבִיאֹנִי
אל הַר קֹדֶשׁךָ וְאֵל מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ (תה' מג:ג)

ב>רוֹךְ< יוֹצֵר

שְׁמַעוּ עַמִּים / נֶאֱחָזְזִתֶּם רַעְדָה / מִשְׁכִּיךְ אֶהְבֶּה / לְהַגְזִתָּה בְּתוֹךְ יָם

ביאור:

יִשְׂרָאֵל בָּאשׁ. וּמִדָּד וְכו': עַל פִּי יִשׁ' מִרִּב: מִי מִדָּד בִּשְׁעֵלוֹ מִים. 4 / שִׁפְעַת יָם: עַל פִּי אוֹיֵב
לֶחֶד וְכו': וּשְׁפַעַת מִים תִּסָּכֵךְ. 5 / שְׁעִטָּה: הַדְרַכָּה בִּשְׁעִטָּה. אֲבָל הַפִּיעֵנוּחַ מִפּוֹקֶפֶק,
וְלִפִּי הַנִּיקוּד צִירִךְ הִיָּה לְבֹא 'שִׁיעִטָּתָה'. מְשׁוּלֵי כָּחֹלִים: אֶת יִשְׂרָאֵל. 8 / וְרֵם: כִּךְ בִּכְה"י.
וְצ"ל וְרֵם. עַל פִּי חֶבֶר גִּי: וְרֵם מִים עֶבֶר. וְנִיתְמַחוּ: הַפִּיעֵנוּחַ מִפּוֹקֶפֶק; וְר"ל: נִמְחָקוּ. חֵיל:
אוֹלִי בְּמִקּוֹם: בַּחֵיל. 9 / וּמִבְּקֵשׁ נִירְדֶּךְ: הַקֶּבֶ"ה (קֶה' ג:טו). 10 / שׁוֹתְחֵי: אֵין בִּירֵד לִפְרֹשׁ
חִיבָה זֶה וְנִרְאָה שֶׁהִיא שִׁיבוּשׁ. 11 / אֲדִיר: הַסּוֹפֵר כֶּתֶב תַּחִּילָה נֶאֱדָר. טִשְׁטֵשׁ אֶת הַנִּי וְתִלָּה
י' לְמַעַלָּה מֵאוֹת ד'. וְנֶעְרִיץ וְכו': וְנִקְדִּישׁ אוֹתָךְ בְּדַעַה אֶחָת ('בְּסוֹד') עִם הַמִּלְאכִּים
'קוֹדֶשׁ' שְׁקוֹלָם קָקוֹל הֵיכָל. אֲבָל אֶפְשֶׁר שִׁישׁ לְתַקֵּן 'וְנֶעְרִיץ'. כִּיאוֹת לְקֹדֶשֶׁת הַיּוֹצֵר.
הַתִּיאורִית בְּעִיקְרָהּ. קוֹלָם קָקוֹל יָם: עֵינֵי יח' א:כד. זֶה מִזֶּה: מִלּוֹת הַפְּתִיחָה שֶׁל גֶּשֶׁר הַקֶּבֶע
שֶׁהַעֲבִיר לְפָסוֹק הָרִאשׁוֹן שֶׁל קֹדֶשֶׁת הַיּוֹצֵר: זֶה מִזֶּה מִקְבָּלִים וְאוֹמְרִים. כִּךְ הוּא בְּכֵמָה
כְּתוּב יד. וְכֵן הוּא בְּסִידוֹר רס"ג עמ' לו. וְעֵינֵי לְהֵלֵךְ. בִּפְנִים. 12 / שְׁבוּעָה: כְּתוּב 'שְׁבוּעָה'
וְאוֹת ו' תְּלוּיָה עַל הַב'. בְּכִישׁוֹי שְׁבוּעָה: כְּנִרְאָה: בְּשִׁבְלִי לְקִיָּם שְׁבוּעָתְךָ בְּאֵרֶן. מִסְתַּלְסֵל:
כְּתוּב 'מִסְתַּלְסֵל' וְת' תְּלוּיָה עַל הַס'. כְּלוֹמֵר: מִשׁוּבַח בְּמַעוֹפּוֹ עַל כְּרֹב. בְּכִנְפֵי רוּחַ: עַל פִּי
תה' יח' יא: וְיִרְכֵּב עַל כְּרֹב וְיַעֲרֵךְ וְיֵדָא עַל כְּנָפֵי רוּחַ. לְעוֹמָתָם: פְּתִיחָה לְנוֹסַח מַעֲבֵר אֶל
הַפְּסוֹק הַשֵּׁנִי שֶׁל הַקֹּדֶשׁ: עֵינֵי לְהֵלֵךְ. בִּפְנִים. 13 / לִיסְדוֹ: אוֹלִי צִיל: לִיסְד. וְאוֹלִי רִיל:
לִיסְד לוֹ. לִישְׂרָאֵל. עוֹזְךָ: אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. גְּזִי יָם: אֶת יִשְׂרָאֵל. 14 / מִשְׁכִּיךְ אֶהְבֶּה: כְּנִרְאָה
כִּינוֹי לִישְׂרָאֵל עַל פִּי הַפְּסוֹק שֶׁבְּסִמּוֹךְ. אוֹלִי צִיל: מִשְׁכִּיךְ. לִפְנֵי הַחִיבָה 'אֶהְבֶּה' כְּתוּב
הַסּוֹפֵר אִיזוֹ אוֹת. וּמִחֵק בְּכַתֵּם דִּיו. לְהַגְזִתָּה: לִפִּי הַנִּיקוּד שֶׁבְּפְנִים: לְהַעֲבִירָה. אֲבָל הַכְּתִיב
הַחֲסֵר מְשׁוֹנָה. וְכִכְה"י אֶפְשֶׁר שִׁישׁ ר' תְּלוּיָה עַל הַג'. וְלִפִּי זֶה אוֹלִי צִיל: יְלָה גִּזְרָתָהּ. אֲבָל

